

Περιεχόμενο Μεταδεδομένων

- Περιγραφή περιεχομένου
- Τεχνικά στοιχεία αναπαράστασης
- Εσωτερική δομή αντικείμενου
- Σχέσεις με άλλα αντικείμενα
- Πληρότητα / αυθεντικότητα αντικείμενου
- Τρόποι χρήσης – δικαιώματα
- Στοιχεία μη τετριμμένης ανεύρεσης / Ειδικών
- Πληροφορίες συντήρησης
- Διαχειριστική πληροφορία

Στόχοι Μεταδεδομένων

- Ανακάλυψη πόρων
- Διαχείριση αντικειμένων
- Διαχείριση δικαιωμάτων
- Αξιολόγηση περιεχομένου
- Ασφάλεια και αυθεντικοποίηση χρηστών
- Κατάσταση αρχειοθέτησης
- Προέλευση πόρων
- Δομή και ολοκλήρωση πόρων

Στόχοι Μεταδεδομένων (Τεκμηρίων)

- Περιγραφή και διαχείριση πνευματικών δικαιωμάτων
- Προσδιορισμός εκδόσεων
- Πιστοποίηση αυθεντικότητας
- Περιγραφή κατάστασης
- Γεωγραφική τοποθέτηση
- Έλεγχος και περιγραφή διαδικασιών
- Απεικόνιση δυναμικής πληροφορίας

Δημιουργία Μεταδεδομένων Σήμερα

- «Δημιουργία μεταδεδομένων» = η τέχνη γνωστή από παλιά σαν «καταλογογράφηση»
- Η ψηφιακή εποχή χαρακτηρίζεται από
  - Παροχή των πόρων από τους δημιουργούς / ιδιοκτήτες
    - Και όχι από (ή συγχρόνως με) μεσάζοντες
  - Απομονωμένη πρόσβαση σε όλες τους πόρους από όλους
    - (εν δυνάμει...)
  - Έμφαση στην χρήση – πελάτη
  - Υπερπληθώρα πληροφοριών
    - Ποσότητα αντί για ποιότητα
  - το φαινόμενο του Google (νέα προέλευση μεταδεδομένων)

Παραγωγή Μεταδεδομένων (1)

- Από εξειδικευμένο προσωπικό
  - Από δημιουργούς / ιδιοκτήτες του πόρου
  - Από υπηρεσίες τρίτων (π.χ. βιβλιοθηκονόμους)
- Από ειδική εφαρμογή επεξεργασίας των δεδομένων (παράγωγα μεταδεδομένα μόνο)
  - Μηχανές ευρετηρίασης
  - Από το περιεχόμενο του πόρου, και δεδομένα εξυπηρετητών
    - Αυτόματα ή ημιαυτόματα

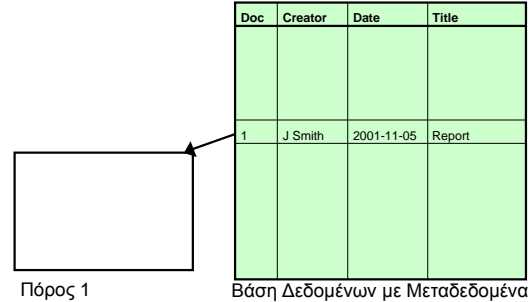
Παραγωγή Μεταδεδομένων (2)

- Όλα τα παραπάνω
  - Ανάλογα με το πεδίο
  - ή σε συνδυασμό σε κάθε πεδίο
- Η δημιουργία (και διατήρηση) καλής ποιότητας μεταδεδομένων δεν είναι φθηνή
  - Προκύπτουν θέματα δικαιωμάτων για τα μεταδεδομένα, όπως και για τους ίδιους του πόρους

Αποθήκευση Μεταδεδομένων

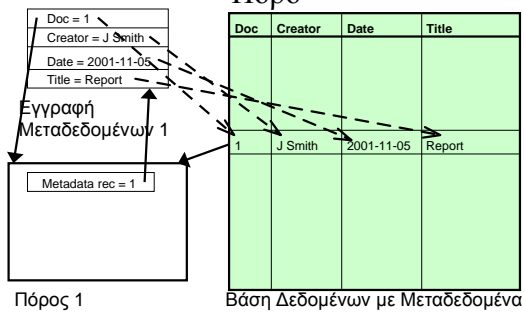
- Δημιουργούνται σαν εγγραφές «βάσης δεδομένων»
  - Πιθανώς απομακρυσμένη (remote) βάση δεδομένων
- Συνδεδεμένα με τους πόρους
- Εμφυτευμένα στους πόρους
  - Εξαρτώνται από την μορφή του πόρου
  - Μπορούν τα μεταδεδομένα να εξαχθούν από τον πόρο;
- Υιοθετείται η προσέγγιση που δίνει τη μεγαλύτερη ευελιξία
  - Μπορεί να χρειάζεται να «εμφανίζει» διαφορετικά υποσύνολα σαν «τα πλήρη μεταδεδομένα» σε διάφορα περιβάλλοντα

Μεταδεδομένα σαν Εγγραφές «Βάσης Δεδομένων»

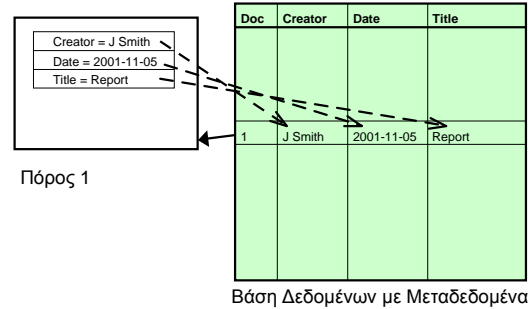
Μεταδεδομένα Συνδεδεμένα με τον

Πόρο

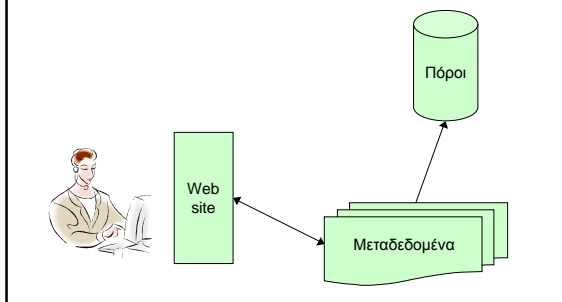

Μεταδεδομένα Εμφυτευμένα στον

Πόρο

Ανακάλυψη Πόρων με Μεταδεδομένα

Χρήση Μεταδεδομένων

- Λογισμικό: Αναζήτηση και παρουσίαση μεταδεδομένων + δεδομένων
- Λογισμικό OPAC
  - Προσδιορισμοί στα μεταδεδομένα(= δεδομένα);
- Λογισμικό Ψηφιακής Βιβλιοθήκης
  - Προσδιορισμοί στα μεταδεδομένα
  - Λειτουργίες στα δεδομένα
    - Π.χ. ταύτιση φράσεων / εικόνας / ήχου
    - Θεματική σύγκριση
      - Π.χ. διακοπές στη Χαβάη / ηλιοβασιλέμα / βάλς

Ποιοι Χρησιμοποιούν Μεταδεδομένα

- Άνθρωποι
  - Ιδιοκτήτες που διαχειρίζονται τους πόρους τους
  - Ερευνητές που αναζητούν πόρους
  - Υπηρεσίες τρίτων (π.χ. βιβλιοθηκών, κέντρων τεκμηρίωσης)
- Λογισμικό
  - «Αναζήτησης – Συγκέντρωσης» (π.χ. μηχανές αναζήτησης)
  - «Πύλες» (portals) που παρουσιάζουν το «τοπίο» στο χρήστη
  - «Μεσάζοντες» (brokers) που εκτελούν εργασίες επερωτήσεων για λογαριασμό του χρήστη

Πώς Μοιραζόμαστε Μεταδεδομένα

- Πώς ένας παροχέας δεδομένων φτιάχνει εγγραφές μεταδεδομένων διαθέσιμες σε μια κοινά κατανοητή μορφή;
- Πώς ένας παροχέας υπηρεσιών λαμβάνει αυτές τις εγγραφές μεταδεδομένων από τους παροχείς δεδομένων

Κοινή Κατανόηση Μεταδεδομένων

- Τα μεταδεδομένα σαν γλώσσα
  - Οι εγγραφές μεταδεδομένων είναι σαν σύνολα δηλώσεων
- Η αποτελεσματική μετάδοση πληροφορίας προϋποθέτει συμφωνία σε:
  - Σημασιολογία (semantics): η σημασία των όρων
    - Π.χ. "cat", "to sit", "mat"
  - Δομή (structure): η βαρύτητα της διάταξης των όρων
    - Π.χ. πρόταση (στα Ελληνικά...): υποκείμενο -> ρήμα -> αντικείμενο
  - Συντακτικό (syntax): οι κανόνες της έκφρασης και οι χαρακτήρες
    - "The cat sat on the mat."

Συναίνεση στα Μεταδεδομένα

- Μια κοινωνία περιγραφής πόρων ορίζεται από τη συναίνεση στις συμβάσεις
- Συναίνεση στο **συντακτικό**
  - Χρήση της XML
- Συναίνεση στη **σημασιολογία** των όρων
  - Η σημασία των στοιχείων / ιδιοτήτων
    - Με μοναδικά ονόματα μέσω των XML namespace
- Συναίνεση στην ερμηνεία της **δομής**
  - Χρήση ενός XML DTD/Schema πρότυπο της κοινότητας

Οι Λειτουργίες (1)

- Διαφορετικές «παραλλαγές» των μεταδεδομένων εξυπηρετούν διαφορετικούς σκοπούς
  - απλά, γενικά ή πλούσια, ειδικά
  - Δημοσιευμένα ευρέως ή χρησιμοποιούμενα σε μια κοινωνία ή χρησιμοποιούμενα τους δημιουργούς / ιδιοκτήτες του πόρου
- Ο Ιδιοκτήτης / διαχειριστής / παροχέας θέλει να
  - Καθιερώσει έλεγχο των πόρων
  - Διαχειριστεί πόρους (καθώς περνά ο καιρός)
  - Εκθέτει ή προάγει πόρους
  - Να επιτρέπει και να ελέγχει την πρόσβαση / χρήση των πόρων
  - Να εξάγει συμφοραζόμενα από τους πόρους

Οι Λειτουργίες (2)

- Ο τελικός χρήστης θέλει να
  - Εντοπίσει
  - Αναγνωρίσει
  - Επιλέξει
  - Λάβει και χρησιμοποιήσει
  - Ερμηνεύσει
- Οι υπηρεσίες τρίτων (Third party service) μπορεί να θέλουν
  - Να Εκθέτουν ή προάγουν
  - Να επιτρέπουν και να ελέγχουν την πρόσβαση / χρήση
  - Να υπομνηματίζουν
  - Να επανα-εξάγουν συμφοραζόμενα

Ανακάλυψη Πόρων και Μεταδεδομένα

- Οι χρήστες των πόρων μπορεί να θέλουν να
  - Αναζητήσουν περιγραφές σε διαφορετικούς παροχείς
  - Συγκρίνουν/συνδυάσουν περιγραφές από διαφορετικούς παροχείς
- Οι παροχείς των πόρων μπορεί να θέλουν να
  - Διαδώσουν περιγραφές ευρέως
  - Μοιραστούν περιγραφές με άλλους προμηθευτές και υπηρεσίες
  - Περιγράψουν συσχετίσεις μεταξύ πόρων
- Οι υπηρεσίες τρίτων μπορεί να θέλουν να
  - Στηρίξουν «υπηρεσίες» πάνω σε περιγραφές προετοιμασμένες από άλλους
  - Σχολιάσουν περιγραφές προετοιμασμένες από άλλους

Ανακάλυψη Πόρων και Μεταδεδομένα

- Τα μεταδεδομένα για ανακάλυψη πόρων πρέπει να
  - Χρησιμοποιούνται πέρα από την κοινωνία δημιουργίας τους
  - Συνδυάζονται με μεταδεδομένα από άλλες κοινωνίες
- Τα μεταδεδομένα συναθροίζονται ή αναζητούνται μεταξύ των διαφορετικών τοποθεσιών
  - Πρόκληση της «σημσιολογικής διαλειτουργικότητας»

Μεταδεδομένα Ανακάλυψης Πόρων

- Τα μεταδεδομένα τυπικά καλύπτουν
  - Περιγραφή του **περιεχομένου** του πόρου
    - Τι είναι;
    - Μπορεί να περιλαμβάνει κάποια περιγραφή του περιβάλλοντος
  - Περιγραφή της **μορφής** του πόρου
    - Πώς είναι κατασκευασμένο;
  - Περιγραφή της **χρήσης** του πόρου
    - Τι εργαλεία χρειάζομαι για να το χρησιμοποιήσω;
    - Έχω τη δυνατότητα να το χρησιμοποιήσω;

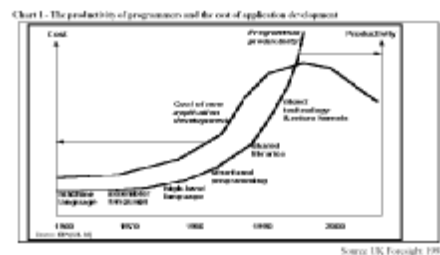
Απλά ή Σύνθετα Μεταδεδομένα

- Αντίστοιχα ερωτήματα σε άλλες περιοχές
  - Π.χ. γλώσσες επεξεργαστών / υπολογιστών
- Τα **Απλούστερα** είναι
  - Ευκολότερα σε **δημιουργία** και **χρήση**
    - Με καλύτερη κατανόηση και λιγότερα λάθη
  - Με λιγότερη **λειτουργικότητα**
- Πρέπει να κατανοήσουμε **που** χρειάζονται
  - Και τους στόχους / μοντέλο χρήσης / κόστος

Πηγές Πολυπλοκότητας

- Εσωτερική, οφείλεται στα δεδομένα
  - Π.χ. τύποι υλικού
- Διαδικαστική, οφείλεται στον τρόπο περιγραφής
  - Π.χ. ο συσχετισμός των εγγραφών
- Ιστορική, οφείλεται σε απαρχαιωμένες πληροφορίες, περιγραφές και εργαλεία
  - Π.χ. περιγραφή εξωφύλλου ή δεσμάτος

Κόστος Τεχνολογίας

Πρότυπα ... Μεταδεδομένων

- IAFA templates
- WWW semantic header
- URS (Uniform Resource Citation)
- OCLC InterCat project
- TEI (Text Encoding and Interchange)
- Search engine meta tags
- Resource Description Framework
- EAD (Encoding Archival Description)
- GILS (Govt Information Locator Service)
- Federal Geographic Data Committee
- Museum Educational Site Licensing Project
- Dublin Core

Μεταδεδομένα: ποικιλία προσεγγίσεων και προτύπων

- USMARC / AACR_x
- CIMI
- Visual Resources Association
- IAFA/ROADS
- Z39.50 Tag Set G
- SOIF
- MCORE
- DDI
- EPA

Πρότυπα Μεταδεδομένων

- Βιβλιοθηκονομία
  - ISBD
    - CCF, USMARC, UNIMARC, UKMARC, ...
  - RFC 1807 – από επιστήμονες υπολογιστών
  - BIB1 (Z39.50)
  - Dublin Core
- Αρχαιονομία
  - EAD (περιγράφεται με XML)
- Μουσεία
  - CIDOC

1994+: ο Ιστός ως ένα Μεγάλο Πληροφοριακό Σύστημα

- Μηχανές αναζήτησης – αλλά με γνωστούς περιορισμούς:
  - Η κάλυψη ευρετηρίων είναι αποσπασματική, ή απλά άγνωστη
  - πάρα πολλές προσβάσεις (hits), και λίγη ακρίβεια
  - διαφημιστές πληρώνουν για τα κορυφαία σημεία
  - Spamming (ψευδείς λέξεις κλειδιά για να προσελκύσει τις προσβάσεις)
  - Στοιχεία αλλάζουν διεύθυνση ή εξαφανίζονται
  - ολόκληρες περιοχές Ιστού εξαφανίζονται

Προς την «Αυτοματοποιημένη» Ψηφιακή Βιβλιοθήκη

- Οι «απλοί αλγόριθμοι» συν την απέραντη υπολογιστική ισχύ συχνά ξεπερνούν την ανθρώπινη νοημοσύνη" (William Arms)
  - Οι βιβλιοθηκονόμοι και τα μεταδεδομένα τους είναι ακριβά
  - Ιδιαίτερη πρόοδος σε αυτόματη ανάλυση αναφορών (σύνδεση στα αντικείμενα που αναφέρονται), ταίριασμα με πρότυπα λέξεων, εξαγωγή περιγραφικών όρων
  - Παράδειγμα: <http://google.com>
- Τα πλήρως αυτοματοποιημένα συστήματα παρέχουν το «Ford μοντέλο T» των πληροφοριών: *στηνές αλλά λειτουργικές λύσεις*

Η Βιβλιοθήκη είναι τώρα Κατανεμημένη

- Ο Ιστός: χιλιάδες νέων παροχών πληροφοριών κάτω από μια παγκόσμια στέγη
  - χιλιάδες τοπικών συστημάτων «μεταδεδομένων»
  - βιβλιοθήκες, με τα μεταδεδομένα τους, σε μια μειονότητα
  - εξειδικευμένα σχήματα για την περιγραφή των δορυφορικών φωτογραφιών, τηλεοπτικοί συνδετήρες, κυβερνητικά έγγραφα...
- Πώς να ενσωματώσει την πρόσβαση σε αυτήν την ποικιλομορφία;

Η Ιδέα του Πλαισίου Warwick (1996)

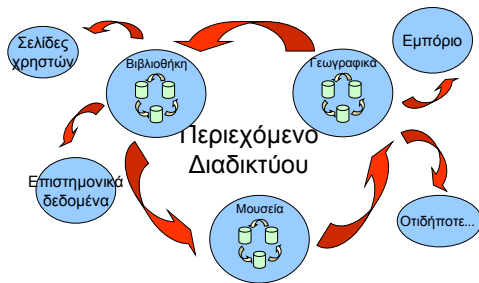

- Πακέτα μεταδεδομένων για τις διαφορετικές χρήσεις από τις διαφορετικές κοινότητες - modularity!

Η Πρόκληση του WWW στην Παραδοσιακή Καταλογογράφηση

- Κλίμακα
- Μονιμότητα
- Αυθεντικότητα
- Οργανωτικό περιβάλλον
- Κηδεμονικός έλεγχος
- Πολυπλοκότητα περιεχομένου

Το Περιεχόμενο του Διαδικτύου περιλαμβάνει πολλαπλές Κοινότητες

Υποθέσεις Εξέλιξης Ιστού

- Υπόθεση «σημασιολογικού Ιστού»
  - Η τραχιά ολοκλήρωση της πρόσβασης μπορεί να επιτευχθεί μέσω των αρχιτεκτονικών προτύπων που επιτρέπουν την ημιαυτόματη, αν όχι τέλεια, συγχώνευση των μεταδεδομένων.
- Υπόθεση «πρωτόγονων μεταδεδομένων»
  - Τα μεταδεδομένα που βασίζονται σε ένα μικρό λεξιλόγιο γενικών όρων χρήσιμων διαθεματικά μπορούν να βελτιώσουν αποτελεσματικά την ακρίβεια της έρευνας.

Υπόθεση «Συγκομιδής»

- Οι καθολικές επεκτάσιμες Ψηφιακές Βιβλιοθήκες μπορούν να χτιστούν από παροχές υπηρεσιών, που κάνουν συγκομιδή και ολοκλήρωση μεταδεδομένων από ποικιλία παροχών περιεχομένου
  - Προϋποθέτοντας πρότυπα στα σύνολα πεδίων
  - Προϋποθέτοντας μορφές εγγραφών
  - Προϋποθέτοντας συμβάσεις κατασκευής διαθέσιμων εγγραφών και πρωτοκόλλα συγκομιδής

Υπόθεση «Υποδομής Μητρώου»

- Η συνεκτική ολοκλήρωση των μεταδεδομένων θα απαιτεί μια υποδομή για να γεφυρώσει σημασιολογικές διαφορές με μηχανική επεξεργασία
  - Συμβάσεις για αναπαράσταση στα σύνολα πεδίων
  - Περιγραφή σχέσεων μεταξύ διαφορετικών προτύπων μεταδεδομένων
  - Περιγραφή σχημάτων – βασισμένων σε πρότυπα – που εξειδικεύονται τοπικά για ειδικές χρήσεις

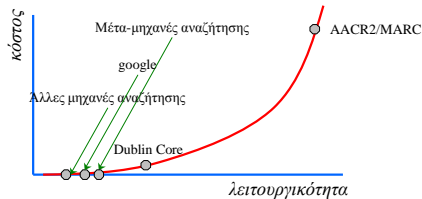
Μεταδεδομένα: Μέρος μιας Λύσης

- **Δομημένα** δεδομένα που περιγράφουν δεδομένα
  - Βοηθάνε για να επιβάλουμε τάξη στο χάος
  - Κάνουν δυνατή την αυτόματη ανακάλυψη και χειρισμό
- Ποικιλομορφία μεταξύ διαφόρων διαστάσεων:
  - Εξειδίκευση
  - Αποκέντρωση
  - Εκδημοκράτιση

Προκλήσεις και Τάσεις στα Μεταδεδομένα

- «Απλού και ευρύ» και «πλούσιου αλλά συγκεκριμένου» (απλότητα – λειτουργικότητα)
- «Γενικού» και «προσαρμοσμένου» (επεκτασιμότητα – διαλειτουργικότητα)
- «Αναγνώσιμου από ανθρώπους» και «επεξεργάσιμου από μηχανές» (σε δημιουργία και χρήση)
- Κατανομή και Συγκέντρωση σε ένα μέρος
- Αυτόματη παραγωγή ή με ανθρώπινη παρέμβαση

Μεταδεδομένα: Μέρος μιας Λύσης

Προσαρμογή Μεταδεδομένων

- Να προσαρμόζονται σε πολλαπλές παραλλαγές / ποικιλίες μεταδεδομένων
  - Καλύπτοντας ευρεία ποικιλομορφία των δημιουργών και διατηρητών μεταδεδομένων
  - Προσφέροντας για κάθε κοινότητα (συγκεκριμένο χώρο) εξειδικευμένη λειτουργικότητα, δημιουργία, διαχείριση, πρόσβαση
- Τηρώντας Πρότυπα ...

Προβληματισμοί Μεταδεδομένων

- Τα σωστά μεταδεδομένα εξαρτώνται από:
  - Θέμα και διαλειτουργικότητα
    - Π.χ. GIS, βιβλιοθήκη
  - Τύπος υλικού
    - Π.χ. βιβλίο, CD, WWW, video
  - Απαιτήσεις αναζήτησης – επένδυση καταλογογράφησης
  - Καθιερωμένα πρότυπα

Z39.50

- Δεν είναι πρότυπο περιγραφής και ανταλλαγής δεδομένων
- Είναι **πρωτόκολλο διάθεσης**, και περιλαμβάνει:
  - Διαπραγμάτευση δυνατοτήτων
    - Συμφωνία σε προφίλ δεδομένων (π.χ. **BIB-1**)
  - Διαδικασίες επικοινωνίας
  - Διατύπωση ερωτήσεων
  - Παρουσίαση αποτελεσμάτων

Πρότυπα Μεταδεδομένων Z39.50

To ANSI/NISO Z39.50-1995 Appendix 3,
ATR: Attribute Sets, pages 81-83, ορίζει τα:

- Bib-1 Z39.50-attributeSet 1
- Exp-1 Z39.50-attributeSet 2
- Ext-1 Z39.50-attributeSet 3
- CCL-1 Z39.50-attributeSet 4
- GILS Z39.50-attributeSet 5
- STAS Z39.50-attributeSet 6

Bib-1: Z39.50-attributeSet 1

Έχει «γνωρίσματα» στις εξής κατηγορίες

- Use Attributes (π.χ. Personal name)
- Relation Attributes (π.χ. less than)
- Position Attributes (π.χ. first in field)
- Structure Attributes (π.χ. phrase)
- Truncation Attributes (π.χ. Right Truncation)
- Completeness Attributes (π.χ. incomplete subfield)

BIB-1 Use Attributes

Personal name	1	Thematic-number	1030
Corporate name	2	Material-type	1031
Conference name	3	Doc-id	1032
Title	4	Host-item	1033
Title series	5	Content-type	1034
Title uniform	6	Anywhere	1035
ISBN	7	Author-Title-Subject	
ISSN	8		1036

Πρότυπο Μεταδεδομένων RFC 1357 και RFC 1807

Χρησιμοποιήθηκε για το DIENST

- Απλά
- Ορισμένα από Επιστήμονες Πληροφορικής
- Με συντακτικό που επίσης ορίζει το πρότυπο
- TITLE (ΤΙΤΛΟΣ)
- AUTHOR (ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ)
- ABSTRACT (ΠΕΡΙΛΗΨΗ)
- SUBJECT (ΘΕΜΑ)
- DATE (ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ)